

ПҮРЫМАШ

Очерк

Шыже пүртүс октябрь тылзыште шөртнө вургемжым түрыснекак кудаш кудалта, садлан тиде жапыште шочмо кундемным йырым-ваш юалге кумыл авалта. Пушенге-шамычат, чашкерат лышташ деч посна кодыныт, укшлаштышт вүд шырча йылгыжеш, пыл кокла гыч шуэнрак ончалше кечат шокшылан поянжак огыл.

А тебе таче йүдым сайынак кылмыктен, корно воктенсе нарынче шудым да йүлышө лышташым покшым левед шынден, а мучко шуйнышо чодыра эр йүштыштө шыпак нерен шога, йүдвошт кылмен пытыше пушенге-шамыч, шижалтеш, теле пагытлан ямдылалтыт.

Йүдымсө йүштө шүлыш асфальт корнымат авалтен, кодшо кечылаште шем тасмала койын кийыше трассе, таче эрдене вичкыж ий дене комыж-лалтын, шийла йылгыжеш, машинаште шинчыше-влакын шинчаштым йымыкта.

Писын йортышо УАЗ-ик тыманмешке Йошкар-Олат, Шоленгер пасумат, Элнет энерынат шенгелан кодыш, ынде тебе Памар селашкат лишемеш.

— Ончыза вет, кузе лектеш. — Шофер воктене шинчыше самырык пөръен шенгелне верланыше кок үдырамаш велыш савырныш.— Шочмо-кушмо Элнет энернам Кожласола тураште ужымат, шочмо ялышкем, ача-ава суртыш пурымемлак чучо. Но иктаж пел шагат гыч адакат тудын дене уэш вашлийына. Вашлийына уэш йөратыме Элнетна дене шочмо Корамас кундемаштына.

— Тидыже тыгак лийшаш,— коктынат пөръенын мутышкыжо ушнышт. — Кеч-кушко мундыр верышке кает гынат, мөнгө толмо годым тудын юзо түсшө уэш шинчалан перна, кумылым нөлталеш, волгыдым ышта.

— Уке, те мыйым изишак ышда умыло коеш,— пөръен уэш пелештыш.— Кеч-могай айдекат шочмо кундемашкыже, шочмо ялышкыже унала але тыглай кайыме годым тудым шүм-чонжо, ушыж дене корно мучко порын шарналтен, вүчкен кая. Элнет энер мыланем — шочмо аваем, суртем-печем, пошкудо, родо-тукымем, шочмо ялем да элем, пүтынъ илышем.

— Мыланнажат тыгаяк, но меже лач тыйын семын келгын, чаткан каласен ышна мошто-ла, — иктешлыш кок үдырамаш.

— Иван Ильич, садланак вет Элнет энер нерген муретшымат тыге сылнын, шүмеш логалшын возенат,— пелештыш иктыже.

Кумытынат тиде мурым шижде-годде пеле йүкын муралтышт:

Элнет, Элнет, йөратыме энер,
Кугезе мланде — тыйын шочмо вер.
Акретсе мурым колышт йогенат,
Эреак калыкемлан тыршенат.

Марий энгер, йоратыме Элнет,
Кава тек сото лийже үмбалнет.

Мый öрынам эреак серыштет,
Молан тынар тый кадыргыл йогет?
Марий Элемым тый ужнет улмаш,
Йомартле тусым шоненат пуаш.
Тый тале, патыр Юлышко ушнет,
Куатшым тудын пырт тый ешарет.
Сукен, яндар вудетым подылам,
Тугаяк пурымашым пу мылам.

Марий энгер, йоратыме Элнет,
Кава тек сото лийже үмбалнет.

Шофер воктене шинчыше пörьенгын лумнерже — Иван Ильич Егоров. Тудо — марий композитор. Эрик Сапаев лумеш опера да балет театрын художественный вуйлатышыже, Марий Эл Республикын заслуженный артистше.

Тудын пелен шинчыше удырамаш-влак: иктыже — Мардан Рая (Николаева Раиса Ивановна), литературылан, поэзийлан шуман айдеме. Шуко ойлымашым, повестьым серен, пытартыш жапыште ятыр мурылан почеламутым возен. Йошкар-Оласе витамин заводышто пашам ышта.

Р.Данилова аваж дене пырля.

А весыже — Раиса Данилова, Марий Элын заслуженный артисткыже. Марий радиошто музыкальный передаче-влакым эфирышке луктеш.

Таче кастене тудлан чотак тыршашыже, пужалташыже логалеш. Иван Егоров ден Мардан Раян пырля шочыктымо муру аршаш-влакым шочмо ял калыкын шумчонышкыжо пыштыман. Садланак Раиса Михайловна корно мучко тургыжланен кая, шумжылан выр-выр-выр чучеш.

“Такшым, Иван Ильичын шуко мурыжым радио дене муренам, а пытартыш жапыште телевидений дене “Аваем” мурат йонгалте. Серыш-шамычат лынак пурат. Калыклан келшен, коеш. Но икте — радио да телевидений, йоршеш весе — сцена”, — уэш-пачаш шонкала Рая.

Машина Памар селашке толын шуо, Волжск — Сотнур кугорныш

савырныш. Ынде асфальт ий деч эрнен, ночно вашакше веле кодын. Корно моткочак чапле, садланак машина писын ончыко чыма.

Тиде корным эскерен, артистка коло вич ий ончычсо пагытшым шарналтыш. 1971 ий. Тымык кенгеж кас. Йошкар-Ола гыч Озангыш кайыше поезд Памар станциеш шогалмеке, нуно кумытын волен кодыч: Чемой, Саликан Емук да Метри Рая (Раиса Данилован ялысе лүмжө).

Вучаш нимом, эрдене садиктак ни рейсовый автобус, ни тыглай машина ок верешт, очыни. Сандене Памар гыч Корамас йотке 50 утла менге торалыкым ончыде, коло шагат кастене йолын каяш лектыт. Латшым ияш шўмыштө куан ташлыме годым могай чытыш дене төпке шинчет: вет кумытынат шулдыранше улыт. Чемой Семеновко СПТУ-м пытарен, диплом күсеныште, ялыште кевытче сомылым шукташ тўналеш. А Саликан Емук мөнгышкыжө кенгеж каникуллан кая, Савино интернат-школышто тунемеш. А нунын коклаште Чодыраял Корамас ялын ўдыржө Метри Рая эн пиалан: Палантай лүмеш музыкальный училищысе вокальный отделенийш тунемаш пурен кертын. 35 абитуриент гыч вич еным веле ойырен налыныт.

— Иван Ильич,— йолташыжын шонымыжым лугыч ыштыш Мардан Рая.— Айдемын илыш корныжо тудын пўрымашыж дене кылдалтын. Ончалза-ян, пўрымаш нерген почеламутым возгалаш төченам. Ала мурыланат келшен толеш да... Но припевшым нигузеат келыштарен ом керт...

И.Егоров тўналтыш корнылам ончал лекте:

Пўртүс түрлө чиям йырым-ваш шочыкта:
Пўрымаш имньына илыш корным тапта.
Огеш лий тудын деч корагаш, ни утлаш —
От ўшане гынат, логалеш ўшанаш.

— Почеламутым пўрымаш нерген возымо гын, припевшыма тудын денак кылдыман. Мый гын тыгерак йөнештарем ыле:

Эх, пўрымаш, тый, пўрымаш,
Ни ондалаш, ни куржаш.

— А умбакыже мый тыге ешарем ыле.— Коклаш пурыш Раисия Данилова:

Эх, пўрымаш, тый, пўрымаш,
Лиеш вуйым гына саваш.

— Ну-ко, кондо, кондо, Иван Ильич, чечас возен шындем,— кагазым руалтыш Мардан Рая.

Очыни, кажне енын пўрымашыже сангаштыжак возалтын. Тудын дечын, манмыла, ни шылын куржаш, ни изи йочала ондален кодаш, лачак вуйым саваш да пўрымаш дене келшаш гына коदेश.

Тыгак лийын Раиса Данилова денат. Тунам, 60-шо ийлаште, ялыште телевизор ик-кок енын суртышто веле волгалтын. Школышто музыкальный образованийым пуэн огытыл, лачак пеней урок эртаралтын. Садлан түрлө мурыжымат радио да пластинке гыч веле колышташ логалын.

Но туге гынат, туге гынат... Чыла школлаште тудо жапыште художественный самодеятельность чот виягын. Лач тидыжак ончыклык музыкант, композитор, мурызо-влакым шуарен лукмо шотышто шке шотан апшат-кудо лийын. Кеч-могай искусство але литератур пашаенг деч йодат гын (мутат уке, лўман ег деч), тудо рвезыж годым школысо драмкружокрышто модын, хорышто але посна солист семын мурен, литератур кружокрышто ончыл верыште шоген да тулеч молат.

Корамас школат моло деч почеш кодын огыл. Тыште тунам Эрик Сергеевич Ефимов пений дене туныктен, тале баянист лийын, тиде пашалан тудым Йошкар-Оласе музыкальный училищыште ямдыленыт.

Класс ден класс коклаште фестиваль эртаралтын, йоча кугу хорым чумырымо улмаш. Раиса Данилова, тиде хорышто, школым тунем пытарен лектын кайымешке, эреак солистка лийын. Мутлан, Эрик Сапаевын "Шочмо-кушмо вер нерген мурыжымак" налаш. Тушто тыгай корно-влак улыт:

Мондаш лиеш мо шочмо-кушмо верым,
Садер лонгаш верланыше ялем.
Кумда пасум, яндар Немда вўд серым,
Мондаш огеш лий, мый эре шарнем.

Хор ты мурым кок йўк дене мурен, кокымшо партийым Раялан ўшанен пуэныт.

Тунамсе самырык тукым радио дене могай мурым колын, тугайым веле мурен. Майя Романовам, Клавдия Смирнова ден Вера Богатыревам, Роза Рыбаковам, композитор-влак Дмитрий Кульшетовым, Василий Очевым, Ион Кузьминым, Михаил Степановым радио дене колдымо ик егат лийын огыл, очыни.

Лач тиде каласыме мурызо ден композитор-влакын мурыштым Раиса Данилова сцена гыч йонгалтарен, калыкым куандарен. Тыгак Муслим Магомаевын, Дмитрий Гнатюкын, Платон Майбородан, Матвей Блантерын репертуарышт гыч шуко мурым мурен.

Ончыклык мурызым марий музыка тўняшке ужатен луктын колтымаште аважат кугу сомылым шуктен. Тудынат йўкшў путырак яндар улмаш, калык муро-влакым йўратен мурен, кушташ лектеш гын, йолжо кўварвалне огешат логал дыр манын шоналтын.

Школысо самодеятельностьышто тыге ямлын мурымо дене ўдырын йўкшў койын пенгыдемын да сылнештын. "Тидын йўкшў пешак яндар, артистак лиеш дыр", — ойланыт концертыште лийше-влак.

Эрик Сергеевич Ефимоват Раиса Данилова дене эреак пашам ыштен, ончыклык мурызо пашалан туныктен, шкенжын поро ойжо, мокталтен каласыме шомакше дене ўдырым кумылан ден да шулдыран ден. Тудо тыге ойлен: "Тыйын слухет уло, а йўкым тылат пўртўс пуэн. Йўкым кугемдыдегеч, ласкан муро".

Рая шкежат шонаш тўналын: "Чынжымак, мылам ала артистак лияш пўрен".

Тыге тудо кыдалаш школым пытарен, варажым музыкальный училищыш пурен...

— Ну, Иван Ильич, ындыже йӧрала чучеш ала-мо. — Мардан Рая почеламутшым композиторлан пуынеже.

— Раиса Ивановна, ит вашке. Мӧнгыштӧ эше ик гана ласкан шинчын ончалат, ала иктаж поэт дене канашен лектыда. Тунам вара семымат сералташ лиеш,— мане Егоров, шкеже Данилова велыш саырныш. — Рая, эше ик мурынам ош тӱняшке лукташ полшет чай?

— Те возыза, возыза, мый гын эре ямде улам...

Сотнур селам эртен, машина Роша курык почешла кудал волыш, Корамас уремыш пурыш. Изиш кудалмеке, клуб, ялсовет турашке толын шогалыч. Воктенак кодшо ийын чоҥен шындыме школын чапле кермыч полатше волгалтеш. Верысе вуйлатыше, калык, тунемше-влак нуным кинде-шинчал, пеледыш дене вашлийыч.

Кидеш пеледышым кучен шогалше изи нбога тӱшкам, чапле школым ончалын, Раиса Данилован кумылжо тодылалте, икымше классыш кайыме пагытше шинчаштыже раш сӱретлалте.

... 1961 ий 1 сентябрь. Шовычеш пӱтыралме книгаг кидеш кучен, капка ончыко аваҗ дене пырля Рая лектеш. Чонжо дене — кенгеж кечылан куаныше лыве. Ӱмбалныже кужу платье, йолыштыжо йылгыжше шем калош, меж носки.

Ваштареш пошкудо Тикын кува нуным ужылалтыш, йодо: “Зоя шешке, тидыжымат школыш колтет мо?” — “Колтен ончем, мо шот лектеш”. — “Кызыт туге шол, сӧсна кӱташат, ушкал кӱташат 10 классым пытараш кӱлеш”.

Ӱдыр школыш толын шуо, но кудо классышкыже пурыман, ок пале. Икымше классет чылаже визыт улмаш. Икмыняр жап кычал коштмеке, почмо омсашке пура да парт коклашке шинчеш. Туныктышо йодеш: “Могай ял гыч улат?” — “Чодыраял гыч”. — “Кӧн Ӱдыржӧ улат?” — “Метрий Микалын”.

Вара туныктышо тудым вес классыш нангайыш, партым ончыктыш...

Корамас уремыште, ялсовет воктене шочмо кундемын кинде-шинчал-жым тамлен ончымеке, толшо-влакым ял калык уналыкеш ӱжаш тӱнгале. Тыгодым Мардан Рая пенгыдын, шынден-шынден каласыш:

— Уке, айста лучо чыланат эн ончыч Элнет энгер серыш миен толына.

— Но вет машина дене чылан каен огына кертыс,— ала-кӧн йӱкшӧ солныш.

— Могай тушто машина да монь. Кок менге веле. Йолын каена,— Раисия Ивановна узш темлыш.

Ты ой дене чыланат келшышт.

— Ончо, Рая, — Даниловалан Иван Ильич ойла,— поэтесса гын поэтессак вет. Элнет энгер-шепкажым огеш ончал, вӱдшым огеш подыл гын, почеламутшымат возен огеш керт ала-мо...

— Тидланже мый тый дечет тунемынам вет,— Раиса Николаеват шомаклан кӱсеныш ыш пура.— Вет шкежат эре ойлетыс: Элнет энгер серыш толын ом кошт гын, мый композитор семын шукертак йомам ыле. Лач Элнет веле мыланем творческий куатым пуа, шӱм-чоныштем вдохновений манметым шочыкта.

— Мо чын гын, чын, — Иван Ильичат кӧныш.

Ял калык, уна-шамыч энгер серышке толын лектыч.

“Мыйынат тыште рвезе пагытем эртен,— шукертак шенгелан кодшым шергалеш Раиса Михайловна.— Теве шола велныла Чельник олык уло. Тушко кажне кенез еда шудым удыраш, оварташ коштынна. Модын-вош-тыл юарлымынаже, муру йўкнаже кажне пушенгын рўдышкыжак, вожыш-кыжак шынген кодын, очыни. Теве тиде олыкыштак шкемын первый йоратымашемым вашлийынам. Тудын дене ушнышна, эргына шочо. Но пўрымаш вес семын савырале”, — ўдырамашым эртыше пагытын юалге мардежше сўсандарыш.

— Рая,— Иван Ильичын весела чурийже койылалтыш.— Школысо самодеятельностьышто мурымо “Марий Эл” муретым монден отыл? Тыйын эн йоратыме мурет ыле.

— Тыгай мурым кузе мондаш лиеш! Вет тушто “Элнет” шомак уло. Кеч-могай мурыштат “Элнет” мут уло гын, тудо мыланем марий гимнла чучеш,— кугешнен пелештыш Раиса Данилова. Вара муралтыш:

Ужар чодыра ден Элнет серыштет
Ужар сывынла леведалтын шоget,
Мотор, йораталме Марий кундемна,
Ме тыйым моктен мурена.

Вара Рая вўд ўмбалсе пашмашке пурыш, сукалтен шинче, кумык лийын, Элнет энгерым шупшале. Сукалтен шинчынак, шыве-шыве пелеш-тыш:

Элнет, Элнет, йоратыме энгер,
Эреак калыкемлан тыршенат.
Сукен, яндар вўдетым подылам,
Тугаяк пўрымашым пу мылам!

...Варажым Корамас клубышто Иван Егоров, Раиса Данилова да Мардан Рая дене вашлиймаш кас лие. Тышке толде, иктаж-кў чыта, ужат!

Ондак мутым Э.Сапаев лўмеш опера да балет театрын художественный вуйлатышыже Иван Егоровлан пуышт. Тудо театрын пашаж дене палдарыш, пытартыш жапыште могай произведенийым возымыж нерген каласкалыш, шуко йодышлан вашештыш.

Вара Раиса Данилова кынел шогале.

— Таче мый тендан деке, пошкудем-влак, кумыньнан шочыктым муру аршашым аклаш конденам. Кызыт мый кўчыкын шкемын тўн пашам дене палымым ыштем.

1980 ий годсек радиожурналист сомылым шуктем. Эреак композитор, мурызо, музыкант коклаште шолаш перна. Радиопередаче-влакым те эр-кас колыштыда, садланак мыйын пашам дене кунар-гынат палыме улыда, шонем. Журналист семын вес эллашкат лектын кошташ перна...

Жап чўдылан кўра Раиса Михайловналан чылажымак радамын каласкалаш йўн ыш лий. А каласкален кертеш ыле теве мом. 1989 ийыште тудо Эстонийыш, “Балтика-89” тўнямбал фестивальыш, корреспондент семын миен. Тушто эртыше пайремым марий колыштшо-влаклан икмыняр радиопередачыште каласкален. Фестивальыште Морко район Шенше

села гыч “Весела кова-влак” фольклор коллективат шке койыш-шоктышыжым ончыктен.

Тиде ийыштак Чехословакийыш марий шўвырзё-влак ансамбль пелен коштын, тыгак “Марий памаш” дене Финляндийыште лийын, концертым вўден.

Йōрата Раиса Данилова шкенжын марий йылмыжым, марий калыкшым, марий культурым да искусствым. Садланак тудо южгунам марий тўр дене тўрлымō коленкор тувыржым чия да Йошкар-Олан уремлаж дене пашашке, Радиопōртыш, ошкыл колта. Рушыжо, марийже, суасыже орын ончат. (Мом шылташ, шуко марийже тыгай тувырым чиен лекташ огыл, ола уремыште марла мутланашыжат вожылеш).

А икана уремыште пōрѐен вашлийын да ойла: “Какой у Вас красивый наряд”. А Раиса Михайловна вашешта: “Это не мой наряд, а моя одежда”.

Шуко гана правительственный концертлаште лийын. Йōршын марий йылме дене тыгай кугу концертым вўдаш, манаш веле. Шкенжын койыш-шоктышыж дене, йылдырий йылмыж дене икмыняр шўдō еган залым Раиса Михайловна вўдышō семын концерт тўналтыштак авалтен налеш да мучаш марте сапшым ок луштаре. Тидланат ала-могай кōргō вий, шке шотан артист мастарлык кўлеш.

Радиопередаче-влакшыMAT колыштат гын, моткоч кўкшō татыште эртат. Мутлан, налына “Сылнысем садвечыште” передачым. Тушто ме мурызо, композитор, посна ансамбль, коллектив але группо дене палыме лийына. Корреспондент семын Раиса Данилова вашмутланымашым тарвата, йодышым пуэда. Чыла йодышыжымат моштен, кўчыкын, шке верышкыже шында. Шижалтеш: профессиональный, самодеятельный музыка тўням шкенжын вич парняж семынак пала. Вес могырымжо, радиожурналист пашажымат латвич ий утла ышта. Тидлан кōрак Раиса Данилован ямдылыме чыла радиопередачыже-влакат — кеч музыкальный очерк лийже, кеч радиом колыштшо-влакын серышышт почеш ямдылыме концерт, кеч иктаж-могай фестиваль гыч репортаж — пешак сайын йонгалтыт, марий манмыла, колыштын, шерет ок тем!

Эше тидын денат кугешнаш веле кодеш: передаче-влакым марий йылме денат, руш йылме денат ик семынак мастарын ямдыла.

Налына вес творческий пашаенгым — мурызым. Тудланат ончаш толшо калык сылне мурым пōлеклымыжлан рўжге совым кыра, кугу таум каласа. Тудынат ўмыржō мучко ик шонымаш: шкенжын йўкшō дене калыкым куандараш.

Эше ик гана тўткынрак шымлен лектына Раиса Данилован творческий корныжым да пашажым. И.Палантай лўмеш музыкальный училищыште ныл ий шолын, пўжвўдым йоктарен. Уста мурызо лияш Раялан преподаватель Александра Михайловна Матвеева полшен. Владислав Куприянов ўдырлан сольфеджио да музыка теорий мастарлыкым пуэн, Сергей Иванов актер мастарлыклан туныктен.

Тыште музыкальный училищым кокымшо ава дене тангастараш келша. Шочмо ава айдемылан илышым пуа, шочмо элым, шочмо мландым йōраташ туныкта. А музучилище искусство пашаенгым шочыкта да налме

Мардан Рая (шолаште) ден Р.Данилова.

специальностьым ўмыр мучкылан шўмешетак пудален шында. Такше тиде ой чыла учебный заведенийланат келшен толеш.

Палантай лўмеш училище деч вара Раиса Данилова мурышо да куштышо "Марий Эл" ансамбльыште мурен, вара Марий радиошко куснен.

Садлан ме таче тыге каласен кертына: Раиса Михайловнан талантше — шуко шўрынан, тўрлў корно дене виян толын. Марий творческий интеллигенций коклаште тудо молын деч почеш ок шўдырнў, тидлан кўрак шочмо марий мландына, шочмо марий калыкна талантан ўдырым утларак пагала, акла да тудын дене кугешна.

... Корамас клубышто вашлиймаш кас умбакыже шуйна. Композиторат, поэтессат, мурызат ончаш толшо калыкын шуко йодышыжлан вашмутым пуыш. Вара концерт тўнале.

Сценышке эн ончыч Раиса Данилова лекте. Ўмбалныже лўмын

концертлан ямдылыме, чинче-вунчо дене йолдымамдыше шем бархат платье, йолыштыжо шем лакированный туфльо.

Теве оркестр аккордым нале, Иван Егоров ден Мардан Раян возымо "Аваем" муро сем йонгалте. Ик тат гыч Корамас ўдырын нугыдо, ныжылге да виян йўкшў зал мучко толкыналт-толкыналт ийын кайыш:

Кеч-мыняре пагыт эрталеш,
Ава шўм йоча пелен лиеш.
Тидым кызыт веле умылем,
Аваем, аваем, аваем.

А йўкыштыжў эн шерге да лишыл айдеме дек мочол йўратымаш, могай кугу пагалымаш, могай куатле шўмшижмаш да ныжылгылык:

Шукертак шкежат ава улам,
Садак кўдынет йоча лиям.
Вачышкет вуем мый пыштынем,
Аваем, аваем, аваем.

Кажне мутшым, кажне мурсавыртышым мурызо ончен-колышт шинчышын шўмышкыжак пышта. Тидым тудо зрительын йўлышў шинчаж гычынак шижеш.

Раиса Данилова залыште шинчыше родо-тукымжым, пошкудыжым, иза-шольыжым, туныктышыжо-влакым ужеш. Но тудлан илышым пӧлеклыше, шӱмжылан эн лишыл айдемыже, шочмо аваже, залыште уке. Тудо илыш дене иктаж ик ий ончычрак чеверласен.

Туге гынат шочмо аваже Раян шинча ончылныжак, шӱмыштыжак, ушыштыжак, лачак, миен, кидшым веле кучаш огеш лий, вачышкыже вуйым пышташ ок перне.

— Эх, Метрий Микал ватыже колен колтыш шол, ӱдыржын тыге муралтымыжым колын, кузела коеш ыле гын, ӱмбаке ончалшаш ыле,— ончыл радамыште шинчыше илалше ӱдырамашын пошкудо кувалан ойлымым Рая колын шуктыш.

Ала тиде ой дене, ала весе дене мурызоз шӱшпыкын шинчашкыже шинчавӱд теме, логарышкыже комыля тольо. Мурыжат теве-теве кӱрылтеш, пыкше шӱлышым налын сенгыш. Воктенак Иван Ильич ден Мардан Раян тургыжланыше тӱсышт палдырна.

“Ой, мом мый ыштылам?! Вет уло касым локтыламыс. Кузе-гынат мучаш марте шуктышаш ыле”.

Пыкшерак йӱкым шынден керте, но шинчавӱд деч утлен ыш керт. Мурен пытарышат, сцена гыч коране, йӱкынак шортын колтыш. А зал пудештшаш гай лӱшка, шӱшка, совым кыра, мурызым уэш сценыш ӱжеш. Тыге иктаж вич минут эртыш. Эркин-эркин шӱм-чон лыпланыш, Раиса Михайловна уэш сценыш лекте. Тӱсшӧ волгалте, шыргыжале, кок куплетым уэш муралтен пуыш:

Сай шомакым веле ойлынем,
Шӱм гыч лекше семым пӧлеклем.
Кӱчык ӱмыретым шуйынем,
Аваем, аваем, аваем.

Тый улат гын, нимо деч лӱдаш,
Лиеш корным пенгыдын тошкаш.
Тыланет мый вийым ешарем,
Аваем, аваем, аваем.

Тиде касыште Иван Егоров ден Мардан Раян возымо чыла мурыштымат Раиса Данилова пеш чаплын йонгалтарыш. “Пызлыгичке шер”, “Рвезе пагыт”, “Садак пӧртылат”, “Ом ӱшане” да моло муро-влакат Марий Эл Республикын заслуженный артисткыже Раиса Данилован мурызоз мастерлыкшым чыла могырымат почын пуышт, тудын кӱын шушо лӱза паша саскаже шинчам йымыктарыш, шӱм-чоным куандарыш. Тиде кас ончаш толшо калыклан ӱмырешлан шарнаш кодо, а мурызын лӱмжым да чапшым эшеат кӱшкырак нӧлтале.